

Basisoptie Economie en organisatie

1ste graad A-stroom
I-EcOr-a

BRUSSEL

D/2024/13.758/352

Versie oktober 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse Regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen verwijzen waar relevant expliciet naar andere leerplannen met het oog op afstemming in de school. Op die manier kunnen leraren over de vakken heen samenwerken en van elkaar leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel wordt voorgesteld. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat wordt gerealiseerd in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit het basisonderwijs, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Ten slotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** beschrijft de samenhang binnen de graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen en – waar relevant – aandachtspunten aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de doelen die in regelgeving vastliggen. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een ‘+’ bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door ‘K’.

De leerplandoelen zijn meestal ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante doelen vanuit regelgeving. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven.

‘Duiding’ bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een wenk ‘extra’ bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen zijn gerelateerd aan doelen vanuit regelgeving.

2 Situering

2.1 Samenhang in de eerste graad

2.1.1 Samenhang met de algemene vorming

Dit leerplan heeft een sterke samenhang met de leerplannen Financieel-economische vorming en Nederlands en met het Gemeenschappelijk funderend leerplan.

2.1.2 Samenhang met de basisopties

Er is een sterke samenhang met de basisoptie Economie en organisatie van de B-stroom.

2.2 Plaats in de lessentabel

De basisoptie Economie en organisatie beslaat 5 lesuren. Dit leerplan is gericht op 4 lesuren waardoor er voldoende ruimte is voor school en leraren om eigen accenten te leggen.

Het leerplan is bestemd voor de A-stroom van de eerste graad. Het geheel van de basisvorming en de basisopties voor de A-stroom van de eerste graad vind je terug op de [PRO-pagina](#).

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Economie en organisatie en het vormingsconcept

Het leerplan is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In dit leerplan ligt de nadruk op economische vorming en maatschappelijke vorming. De wegwijzers uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, generositeit, gastvrijheid, rechtvaardigheid en duurzaamheid kleuren het leerplan. Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Reflecteren vanuit het perspectief van de consument over de economisch-maatschappelijke actualiteit

Een aantal economische ontwikkelingen heeft als gevolg dat consumenten bewuster omgaan met de economische wereld om hen heen. Consumenten hechten veel meer belang aan een open, transparante en betekenisvolle economie, duurzaamheid, een work life balans (welzijn). Consumenten zoeken verbondenheid met elkaar en met de wereld en maken daarbij gebruik van de mogelijkheden van de digitale economie. Vanuit de wegwijzers duurzaamheid en kwetsbaarheid en belofte helpen we leerlingen een kritische en ethische houding ontwikkelen ten aanzien van die ontwikkelingen in de economie. Vanuit de wegwijzer rechtvaardigheid leren we hen oog hebben voor welvaart en welzijn.

Economisch-maatschappelijke verschijnselen en actualiteit onderzoeken vanuit het standpunt van ondernemingen en overheid

Ondernemingen zijn een belangrijke schakel in de economie. De macro-economische ontwikkelingen die een impact hebben op de consument (de vraag) beïnvloeden ook ondernemingen (het aanbod). Nieuwe vormen van economische organisatie ontstaan en jonge ondernemers treden meer en meer op de voorgrond. Wat zijn de motieven om te ondernemen en hoe werkt een onderneming? Binnen de economische omgeving spelen lokale, nationale en internationale (EU) overheden ook een rol ten aanzien van consumenten en ondernemingen.

ICT toepassen om binnen een economische context data te verzamelen en te verwerken

Digitale informatie in woord, beeld en geluid zijn een fundamenteel onderdeel van onze maatschappij. Informatie- en bedrijfsprocessen worden steeds meer door informatiesystemen beheerd. Die produceren een enorme hoeveelheid data. Voor ondernemingen is het van groot belang om die data in waardevolle informatie om te zetten. Denk bijvoorbeeld aan data gedreven marketing. Het is belangrijk dat leerlingen inzicht verwerven in de data-economie en erover reflecteren. Binnen een economische context spelen digitale vaardigheden een onmisbare rol.

Ondernemingszin ontwikkelen

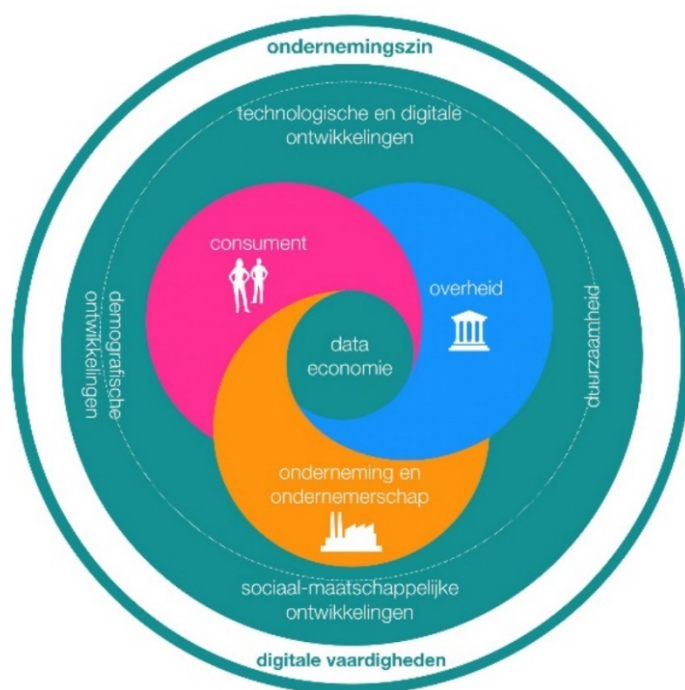

De leerlingen krijgen zin in ondernemen en ontwikkelen digitale, sociale en communicatieve vaardigheden binnen een ondernemend project.

3.3 Opbouw van het leerplan

Het leerplan is opgebouwd uit verschillende onderdelen:

- de consument in de samenleving;
- de onderneming in de samenleving;
- de overheid in de samenleving;
- ondernemingszin en ondernemerschap;
- de data-economie in de samenleving;
- ICT binnen de economische processen.

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van leerplandoelen en zo tot dwarsverbanden te komen. Het is niet de bedoeling om de leerplandoelen in chronologische volgorde af te werken.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Beginsituatie

Heel wat leerplandoelen van de basisoptie sluiten aan bij en bouwen verder op leerplandoelen van de algemene vorming. Aangezien leerplannen van de algemene vorming gelden voor een graad, is er in de leerplannen geen strikte leerstofafbakening per leerjaar. De beginsituatie kan dus alleen met het nodige voorbehoud worden geschetst.

3.4.2 Samenhang met de algemene vorming

Dit leerplan heeft een sterke samenhang met de leerplannen Financieel-economische vorming en Nederlands en met het Gemeenschappelijk funderend leerplan.

In het leerplan Financieel-economische vorming is er aandacht voor budget en betaalmiddelen en voor de rol van de consument, de onderneming en de overheid in de economie. In dit leerplan wordt het economische luik verder uitgediept.

In het leerplan Nederlands worden strategieën aangeleerd om in dialoog te gaan met anderen en doelgericht te communiceren.

In het Gemeenschappelijk funderend leerplan (rubriek *Mediawijs en digitaal vaardig*) is er aandacht voor digitale basisvaardigheden. In dit leerplan worden die digitale vaardigheden verder uitgediept in de context van de basisoptie. Daarnaast leren leerlingen respectvol en constructief omgaan met elkaar (rubriek *Uniek en verbonden*). Dat leerplandoel wordt verder uitgediept in de context van de basisoptie.

Afstemming met de betrokken leraren van de algemene vorming is aangewezen.

3.4.3 Samenhang met de basisopties

Dit leerplan heeft een sterke samenhang met de basisoptie Economie en organisatie van de B-stroom. Ondanks de verschillende leerlingenprofielen zijn er heel wat inhoudelijke gelijkenissen tussen beide leerplannen die opportuniteiten bieden tot samenwerking en leren van elkaar. Het grootste verschil situeert zich vooral in het omgaan met toepassingsgerichte opdrachten. Die laten, afhankelijk van de keuze van bepaalde leerinhouden en de beschikbare infrastructuur, toe om te differentiëren naar verschillende leerlingenprofielen.

3.5 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

Doelen vanuit regelgeving

EO 02 De leerlingen passen sociale en communicatieve vaardigheden toe in de context van de onderwijsdoelen van de basisoptie. (LPD 1)

LPD 1 De leerlingen passen sociale en communicatieve vaardigheden toe.

Wenk: Je kan als leraar oefenen met je leerlingen om respectvol te communiceren en elkaar te ondersteunen. Situaties uit de eigen klas, samenwerken voor een groepsopdracht of project, contact met verschillende leeftijdsgroepen, communiceren via (sociale) media, omgaan met conflicten ... bieden kansen om dit leerplandoel te realiseren.

Wenk: Je kan als leraar aandacht besteden aan verschillende aspecten van communicatie zoals visuele communicatie.

4.1 De consument in de samenleving

Doelen vanuit regelgeving

EO 04 De leerlingen illustreren de invloed van actuele ontwikkelingen op het consumentengedrag met aandacht voor aspecten zoals

- privacy;
- technologische ontwikkelingen;
- digitalisering;
- het belang van duurzaamheid. (LPD 3, 10, 16, 17)

EO 05 De leerlingen verklaren hoe prijzen tot stand komen door vraag en aanbod. (LPD 2)

EO 06 De leerlingen lichten toe welke producten België importeert en exporteert, en wie de belangrijkste handelspartners zijn. (LPD 4)

LPD 2 De leerlingen verklaren vanuit praktijkvoorbeelden dat de prijs op de markt tot stand komt door vraag en aanbod.

Wenk: Het is niet de bedoeling de prijsvorming door vraag en aanbod aan te leren vanuit een theoretische, analytische invalshoek maar eerder vanuit grafische voorstellingen van vraag en aanbod.

Extra: Je kan de leerlingen digitaal een vraag- en aanbodcurve laten maken aan de hand van een spreidingsgrafiek.

LPD 3 De leerlingen lichten toe hoe consumentengedrag wordt beïnvloed door actuele ontwikkelingen.

Wenk: Consumentengedrag wordt beïnvloed door actuele ontwikkelingen zoals:

- toenemende heterogeniteit (diversiteit) in de samenleving;
- sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen;
- versnelde technologische ontwikkelingen en digitalisering;
- de toenemende bewustwording van het belang van ecologie en duurzaamheid.

Wenk: Je kan de impact bespreken van de toenemende heterogeniteit in de maatschappij zoals de toenemende vergrijzing, de toename van het aantal singles, de urbanisatie, de toenemende diversiteit in de maatschappij (cultuur versus levensstijl) die een invloed hebben op behoeften rond wonen, mobiliteit, voeding, gezondheid.

Wenk: Voor de toelichting van de sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen kan je leerlingen voorbeelden laten zoeken van de impact van een aantal tendensen op het aankoopgedrag van de consument.

Wenk: Bij versnelde technologische ontwikkelingen en digitalisering kan je vertrekken vanuit actuele en relevante ontwikkelingen waarbij de leerlingen zich vragen stellen over de wenselijkheid en relevantie van die technologische ontwikkelingen. Innovaties bieden mogelijkheden maar stellen ook uitdagingen. Je kan leerlingen voorbeelden laten zoeken van technologische ontwikkelingen die vooruitlopen op wetgeving en discussies oproepen over ethische aspecten van hun toepassingen.

Wenk: Leerlingen kunnen vragen stellen bij de digitalisering in de promotievoering met gerichte communicatie als doel en waarbij gebruik wordt gemaakt van data over de consument die werden verzameld via digitale toepassingen.

Wenk: Het toenemend gebruik van technologie in de samenleving creëert ook een ongelijke toegang tot informatie, kennis en technologie. Je kan leerlingen daarover voorbeelden laten zoeken en vragen welke oplossingen zij daarvoor voorstellen.

Wenk: De consument is zich meer en meer bewust van het belang van ecologie en duurzaamheid en gaat op zoek naar alternatieven in zijn consumentengedrag.

LPD 4 De leerlingen lichten toe welke producten België importeert en exporteert, en wie de belangrijkste handelspartners zijn.

Extra: Je kan de leerlingen laten reflecteren over de keuze van de consument voor binnenlandse en buitenlandse producten en de impact ervan op de lokale en buitenlandse economie.

- Bij het onderzoek naar de herkomst van producten kan je de leerlingen laten nadenken over hun keuze voor een korte logistieke keten en welke impact dit heeft op het milieu en de mobiliteit.
- Je kan leerlingen laten reflecteren over de arbeidsomstandigheden en de impact op welvaart en welzijn van de lokale bevolking bij de productie van goederen in ontwikkelingslanden en de initiatieven die worden genomen door ngo's zoals OXFAM om oplossingen te bieden voor die problematiek.
- Je kan in dit verband de relatie met de duurzame ontwikkelingsdoelen beklemtonen.
- Je kan aandacht schenken aan het rekenen met vreemde valuta, bv. door de prijzen van toepassing voor verschillende landen en vermeld op het etiket onderling te vergelijken.

LPD 5 + De leerlingen reflecteren over actuele ethische vragen die digitalisering en technologische ontwikkelingen met zich meebrengen en over de gevolgen voor welvaart en welzijn.

Wenk: De begrippen welvaart en welzijn kan je best eerst verklaren aan de hand van eenvoudige voorbeelden.

Wenk: Je kan vertrekken vanuit actuele en relevante ontwikkelingen waarbij de leerlingen zich vragen stellen over de wenselijkheid en relevantie van die technologische ontwikkelingen.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op uitdagingen die innovaties stellen. Zo kunnen technologische ontwikkelingen vooruitlopen op wetgeving en discussies oproepen over ethische aspecten van hun toepassingen.

Wenk: Leerlingen kunnen vragen stellen bij de digitalisering in de promotievoering met gerichte communicatie als doel en waarbij gebruik wordt gemaakt van data over de consument die werden verzameld via digitale toepassingen.

Wenk: Leerlingen kunnen nagaan welke mogelijkheden digitalisering schept rond vergelijking van prijs, productinformatie, verkoopsvoorwaarden, gebruikershandleiding en alternatieven; wat de invloed van digitalisering is op de

arbeidsmarkt.

Wenk: Het toenemend gebruik van technologie in de samenleving creëert een ongelijke toegang tot informatie, kennis en technologie. Je kan leerlingen daarover voorbeelden laten zoeken en vragen welke oplossingen zij voorstellen.

4.2 De onderneming in de samenleving

Doelen vanuit regelgeving

EO 01 De leerlingen analyseren (bedrijfs)economische concepten (LPD 11, 12)

EO 04 De leerlingen illustreren de invloed van actuele ontwikkelingen op het consumentengedrag met aandacht voor aspecten zoals

- privacy;
- technologische ontwikkelingen;
- digitalisering;
- het belang van duurzaamheid. (LPD 3, 10, 16, 17)

EO 07 De leerlingen verklaren de werking van ondernemingen met aandacht voor

- de bedrijfskolom;
- de invloed van hun keuzegedrag op de omgeving. (LPD 6, 7, 8, 9)

LPD 6 De leerlingen illustreren aan de hand van een eenvoudige bedrijfskolom welke weg goederen of diensten afleggen vooraleer ze bij de consument komen.

Wenk: Je kan een bedrijfskolom samenstellen aan de hand met behulp van bronnen zoals een artikel, film en website waarbij je de schakels kleinhandel en groothandel betreft.

Wenk: De traditionele retailer is al lang niet meer de enige partij die de consument toegang kan geven tot producten, diensten en informatie. Met de digitalisering van de retail is een enorme diversiteit aan middelen en platformen ontstaan die toegang geven. De traditionele retailer heeft niet meer het monopolie op het samenbrengen van vraag en aanbod. Je kan leerlingen voorbeelden laten opzoeken van die nieuwe (vooral digitale) structuren die toegang geven tot producten, diensten en informatie.

Extra: Je kan de leerlingen laten onderzoeken welke factoren de keuze voor een korte of een lange keten beïnvloeden.

LPD 7 De leerlingen verklaren de werking van ondernemingen met aandacht voor de bedrijfskolom en de invloed van hun keuzegedrag op de omgeving.

Wenk: De realisatie van dit leerplandoel kan je in samenhang zien met LPD 6: de prijs die een consument betaalt voor een product is de optelsom van de toegevoegde waarde van alle ondernemingen in de bedrijfskolom. Dat kan je linken aan bedrijfseconomische concepten die in LPD 11 worden uitgediept: om waarde te creëren moet een onderneming kosten maken.

Wenk: De invloed van het keuzegedrag van ondernemingen op de omgeving kan je illustreren aan de hand van actuele berichtgeving, bv. de impact van de beslissing van een multinationale onderneming om activiteiten op te starten (of stop te zetten) in België.

Extra: Dit leerplandoel biedt kansen om economische sectoren onder de aandacht te brengen: in de economie maakt men meestal een onderscheid tussen de primaire, secundaire, tertiaire en quataire sector. Leerlingen reiken voorbeelden aan van ondernemingen uit bedrijfstakken of sectoren zoals landbouw, industrie, vervoer en opslag, groot- en kleinhandel en leggen het verband met hun plaats in de bedrijfskolom van een product.

LPD 8 De leerlingen onderzoeken motieven van ondernemers om een onderneming te starten.

Wenk: Je kan de leerlingen met behulp van artikelen, videofragmenten, getuigenissen op zoek laten gaan naar zowel de economische, maatschappelijke en persoonlijke motieven van toekomstige ondernemers.

Wenk: Je kan de leerlingen de opdracht geven om startende ondernemers te interviewen.

LPD 9 De leerlingen illustreren dat ondernemingen een verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van de stakeholders.

Wenk: Je kan vertrekken vanuit de ondernemingen die de leerlingen zelf aanhalen of kennen. Je kan ook de verantwoordelijkheden die leerlingen zelf hebben t.o.v. 'stakeholders' aan dit doel linken.

Wenk: Je kan de link maken naar het maatschappelijk verantwoord ondernemen in het kader van de duurzame ontwikkelingsdoelen.

LPD 10 De leerlingen onderzoeken hoe een onderneming inspeelt op trends in de maatschappij.

Wenk: Je kan denken aan trends zoals de toenemende heterogeniteit (diversiteit) in de samenleving, versnelde technologische ontwikkelingen en digitalisering, sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen, de toenemende bewustwording van het belang van ecologie en duurzaamheid.

Wenk: Je kan de leerlingen de opdracht geven om op zoek te gaan naar voorbeelden van circulaire economie.

Wenk: Je kan leerlingen voorbeelden laten zoeken van verdienmodellen zoals de deeleconomie en commerciële varianten die worden ondersteund door digitale technologie en platforms.

Wenk: Bedrijven en instellingen krijgen kansen om hun bedrijfsprocessen efficiënter in te richten en hun dienstverlening af te stemmen op de wensen van de consumenten door de data die ze ter beschikking krijgen door het internetgebruik van de consument.

Wenk: Digitale technologie biedt volop kansen tot ondernemerschap. Je kan leerlingen aansporen om voorbeelden van ondernemers te zoeken voor wie ondernemerschap een opportuniteit was dankzij het gebruik van digitale technologie.

Extra: Je kan leerlingen actuele verdienmodellen laten illustreren die door maatschappelijke en digitale ontwikkelingen ontstaan.

Je kan leerlingen voorbeelden laten zoeken van

- modellen gebaseerd op delen, (om)ruilen, handelen of huren van producten als tegenhanger van eigendom;

- modellen waarbij de consument via een abonnementsmodel periodiek toegang krijgt tot een product of dienst zoals kleding, voeding, onderhouds- en verzorgingsproducten;
- nieuwe verdienmodellen in de landbouwsector zoals de hoevewinkel (korte keten) of de landbouwcoöperatie, of in de toeristische sector en de horeca.

LPD 11 De leerlingen analyseren de begrippen opbrengsten, kosten, winst en verlies binnen de context van een kleine handelonderneming.

Wenk: Je kan de leerlingen de begrippen in de context van het ondernemend project (LPD 13) laten verkennen en gebruiken.

LPD 12 De leerlingen brengen in kaart hoe een onderneming zich op de markt competitief tracht op te stellen aan de hand van de marketingmix.

Wenk: Je kan vertrekken vanuit concrete situaties van ondernemingen uit de leefwereld van de jongere.

Wenk: Er is een verschuiving van de marketingmix naar het C-model. Zo stellen ondernemingen niet langer zichzelf of hun producten of diensten centraal, maar plaatsen de individuele consument en het maatschappelijk welzijn als middelpunt. Bij die veranderende oriëntatie hoort dus ook een andere invulling van de marketingmix. Dat neemt niet weg dat de meer traditionele “P”- benadering overeind blijft en nog steeds wordt toegepast.

Wenk: Je kan deze leerinhouden toepassen in het kader van het leerplandoel rond het ondernemend project (LPD 13).

4.3 Ondernemingszin en ondernemerschap

Doelen vanuit regelgeving

EO 08 De leerlingen voeren een eigen ondernemend project uit. (LPD 13)

LPD 13 De leerlingen voeren een eigen ondernemend project uit.

Duiding: Ondernemerschap gaat over het opstarten van een eigen zaak en alle daarop volgende fases die een ondernemer met zijn onderneming kan doorlopen. Ondernemingszin is het vermogen om initiatief te nemen, ideeën in een bepaalde context te ontwikkelen, doorzettingsvermogen, verantwoordelijkheidszin en creativiteit waarmee mensen ideeën in daden omzetten. Het omvat dus ook het plannen en beheren van projecten om doelstellingen te kunnen verwezenlijken. Ondernemingszin is dus een ruimer begrip en wordt gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor ondernemerschap.

Wenk: Het ondernemend project kan verschillende vormen aannemen zoals de ontwikkeling van een pop-up, de organisatie van een solidariteitsactie, een project rond gezonde voeding of een cultureel evenement, een technische realisatie.

Wenk: Tijdens het leerproces en specifiek in het project rond ondernemingszin en ondernemerschap ervaren leerlingen wat hun eigen voorkeuren en interesses, hun

eigen mogelijkheden en beperkingen zijn met het oog op het maken van keuzes.

Wenk: Bij de start van het ondernemend project kan je een klasgesprek houden over het thema 'ondernemen' om leerlingen vervolgens duidelijk te maken dat ze tijdens het project zelf ondernemers zullen worden.

Wenk: Je kan samenwerken met vakken zoals Artistieke vorming en Nederlands of de basisoptie Kunst en creatie voor de ontwikkeling van een naam en logo voor het project, de vormgeving van het product, de presentatie van het product of de dienst. Samenwerking met STEM-wetenschappen en STEM-technieken is mogelijk voor de realisatie van een technische oplossing.

Wenk: Bij de voorbereiding en ontwikkeling van het project is het belangrijk aandacht te hebben voor de keuze van een leverancier, de doelgroep (klanten), de raming van kosten en opbrengsten, de bepaling van de verkoopprijs, de promotie van het project, de organisatie, de resultaatraming en -bepaling. Ook duurzaamheid is een factor om rekening mee te houden.

Wenk: De realisatie van een ondernemend project biedt kansen om LPD 11 en 12 in een praktische context toe te passen.

Wenk: Het voorbereidende denkproces van de ontwikkeling van het ondernemend project kan gebeuren met brainstormmethodieken zoals [Design Thinking](#), Innowiz, GPS ...

Wenk: Het uitwerken van het ondernemend project kan gebeuren met het Business Model Canvas. De voorstelling van het project kan gebeuren door middel van een [pitch](#). Om dit leerplandoel te realiseren kan je een educatief spel of leerproject inzetten. Zo biedt VLAJO (Vlaamse Jonge Ondernemingen) leertrajecten aan om een kleine onderneming uit te bouwen of leerlingen hun ondernemende talenten te leren ontdekken.

4.4 De overheid en de samenleving

Doelen vanuit regelgeving

EO 09	De leerlingen illustreren de invloed van de nationale en lokale overheden op de economie. (LPD 14)
EO 10	De leerlingen illustreren de invloed van de internationale overheid op de economie. (LPD 14)

LPD 14 De leerlingen verklaren aan de hand van voorbeelden uit de economische actualiteit de rol van de lokale, nationale en internationale overheid in de economie.

Wenk: Je kan de leerlingen via de website van hun gemeente, de lokale krant of een interview op zoek laten gaan naar voorbeelden van o.m. maatregelen ter bevordering van ondernemerschap zoals ondersteuning van starters, maatregelen om duurzame ontwikkelingsdoelen te realiseren zoals de bevordering van een duurzame mobiliteit, bescherming van het milieu ...

4.5 De data-economie

Doelen vanuit regelgeving

EO 04**De leerlingen illustreren de invloed van actuele ontwikkelingen op het consumentengedrag met aandacht voor aspecten zoals**

- privacy;
- technologische ontwikkelingen;
- digitalisering;
- het belang van duurzaamheid. (LPD 3, 10, 16, 17)

LPD 15 + De leerlingen illustreren hoe de consument onbewust producent is van data waarvan bedrijven, overheden en instellingen gebruik maken.

Wenk: Je kan gebruik maken van contexten gerelateerd aan data die worden verzameld via onder meer:

- gratis online diensten zoals apps, games, filmpjes, bookingsites, pers, social media ...;
- cookies;
- klantenkaart;
- registratie van het offline en online aankoopgedrag van de klant;
- surf- en zoekgedrag;
- internetgebruik: facebook, Whatsapp, berichtensystemen;
- smartphone gebruik;
- locatiebepaling.

LPD K 1 De leerlingen illustreren dat bedrijven, instellingen en overheden informatie halen uit beschikbare digitale data.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen het verschil tussen data en informatie kennen.

Wenk: Je kan leerlingen op zoek laten gaan naar voorbeelden in hun gezinssituatie waarbij bedrijven aan de hand van de verzamelde data de consumenten benaderen met reclame op naam, gepersonaliseerde reclame, verjaardagsgeschenken ...

Wenk: Je kan leerlingen laten ervaren dat cookies en klantenkaarten kanalen zijn om data over de consument te verzamelen.

LPD 16 De leerlingen reflecteren over de plaats van technologie en het gebruik van data in de eigen leefwereld en in de maatschappij.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op de gevolgen van GDPR op het eigen online handelen.

Wenk: Je kan leerlingen laten inzien dat ze persoonlijke gegevens doorgeven telkens zij accounts aanmaken op het internet.

Wenk: Je kan leerlingen o.m. wijzen op cookies en locatiebepaling, hen confronteren met de gevolgen van het plaatsen van foto's, berichten op het internet.

LPD K 2 De leerlingen verklaren dat data en informatie niet altijd betrouwbaar zijn waardoor verkeerde beslissingen en conclusies kunnen worden genomen.

Wenk: Je kan leerlingen confronteren met al of niet gemanipuleerde foto's, hen laten ervaren dat ze online foute informatie de wereld kunnen insturen (zoals bijvoorbeeld

bij Wikipedia) of dat ratings op reiswebsites kunnen worden beïnvloed.

Wenk: Je kan leerlingen kritisch de testresultaten van producten (smaak versus gezondheid en kwaliteit) laten doornemen.

LPD 17 De leerlingen lichten de mogelijkheden toe die de consument heeft om zijn privacy online te beschermen.

Wenk: Het is de bedoeling dat leerlingen zich bewust zijn van de invloed van de digitalisering en het verzamelen van big data op de samenleving. Belangrijk is het ontwikkelen van het bewustzijn van de veiligheid ten opzichte van hun identiteit (privacy).

Wenk: De leerlingen zijn zich bewust van hun digitale identiteit en persoonsgegevens waarmee een online profiel van de internetgebruiker wordt gemaakt. Je kan dieper ingaan op de waarde van die persoonsgegevens. Een online profiel wordt gebruikt door bedrijven om geld mee te verdienen. Een app is ook om die reden bijna nooit gratis. Tot slot is het belangrijk in te gaan op het bewust beschermen van je persoonsgegevens aan de hand van privacyrechten en het handelingsperspectief van de gebruiker.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op de gevolgen van GDPR op het eigen online handelen.

LPD K 3 De leerlingen illustreren hoe bedrijven, instellingen en overheden de verkregen informatie na data-analyse inzetten om hun bedrijfsprocessen, producten of dienstverlening aan te passen.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op de continue bevraging die je ontvangt na een aankoop of een bezoek aan winkel, restaurant, museum ...

4.6 ICT binnen de economische processen

Doelen vanuit regelgeving

EO 03 De leerlingen passen digitale vaardigheden toe bij het onderzoeken, ontwerpen, beheren en presenteren van digitale inhoud. (LPD 18, 19, 20)

LPD 18 De leerlingen passen digitale vaardigheden toe bij het onderzoeken, ontwerpen, beheren en presenteren van digitale inhoud.

Wenk: In de basisoptie Economie en organisatie is de ontwikkeling en het efficiënt inzetten van digitale vaardigheden van groot belang. Dat houdt o.a. in:

- een leesbare, scanbare lay-out;
- gebruik van sjablonen en ingebouwde stijlen, ingebouwde stijlen en het verminderen van fouten door spellingscontrole;
- cloudtoepassingen voor het opzoeken en voorstellen van informatie of bij brainstormoefeningen;
- infographics, storyboard of video. Voor het maken van een video kan je met online of offline toepassingen werken.

Wenk: Je kan de leerlingen erop attent maken dat data op verschillende manieren kunnen

worden gedigitaliseerd. De manier waarop bepaalt de bewerkingen die je erop kan uitvoeren. Je kan bv. de leerlingen artikels uit kranten, tijdschriften, pdf's digitaal op verschillende manieren laten verwerken, zoals een tekst inscannen als leesbare tekst, een tekst inscannen als beeld. Daardoor ervaren de leerlingen dat verschillende representaties ook verschillende doelen dienen (zoeken, aanpassen, de opslagcapaciteit is belangrijk ...).

Wenk: Je kan leerlingen bestanden leren converteren naar andere dataformaten.

LPD 19 De leerlingen zoeken gericht in online databanken in een economische context.

LPD 20 De leerlingen gebruiken een rekenblad om

- **bedrijfseconomische processen uit te voeren met behulp van eenvoudige formules die ze controleren op hun validiteit;**
- **data grafisch weer te geven.**

Wenk: Je kan aandacht hebben voor:

- datatypes: tekst, getallen;
- efficiënt doorvoeren van formules;
- functies: Som, Gemiddelde, Max, Min;
- functionele opmaak: getallennotatie (getal, datum, percentage, valuta), tekenopmaak, randen en arceringen, uitlijning, cellen samenvoegen;
- grafiektype: kolom, staaf, lijn, cirkel en spreiding;
- opmaak grafiek;
- rijen, kolommen omdraaien.

Wenk: Je kan de leerlingen eerst laten nadenken over hoe het rekenblad moet worden opgebouwd en welk grafiektype ze willen gebruiken.

Wenk: Bij het invoeren van eenvoudige formules is het de bedoeling dat de leerlingen de aangeleerde rekenregels respecteren en toepassen.

Wenk: Je kan de leerlingen zelf leren controleren of hun formules valide zijn.

LPD K 4 De leerlingen testen zelf ontworpen niet-digitale algoritmes voor bedrijfseconomische processen.

Wenk: Je kan de leerlingen pseudocode laten gebruiken om eenvoudige algoritmes binnen een economische context uit te werken. Voorbeelden: contactloze betaling, een product uit een automaat halen, geld afhalen, online een aankoop doen, een app installeren.

Wenk: Je kan leerlingen via het ontwerp van zoek- en sorteeralgoritmes (unplugged) laten ervaren dat sorteren van data het zoeken kan versnellen.

Wenk: De focus bij dit leerplandoel ligt op het verwerven van inzicht in de procedures die achter bedrijfseconomische processen zitten.

LPD K 5 De leerlingen testen zelf ontworpen programma's in een grafische programmeertaal voor eenvoudige economische toepassingen en hebben aandacht voor variabelen en constanten.

Wenk: Je leert de leerlingen eerst een analyse te maken alvorens het programma uit te werken.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen de eigen programma's testen aan de hand van zelf bedachte of opgegeven testwaarden.

Extra: Je kan leerlingen een prototype van een applicatie laten ontwikkelen met aandacht voor de digitale beleving van de klant en de economische gevolgen.

Je kan leerlingen een ontwerp voor een app of website op een smartphone via een presentieprogramma laten ontwerpen voor een organisatie uit hun leefwereld.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de in het leerplan gebruikte begrippen. De verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Circulaire economie

In de circulaire economie staat het maximale hergebruik van producten en de waardevolle grondstoffen die erin zijn verwerkt, centraal om waardevernietiging te voorkomen en negatieve milieueffecten te minimaliseren. Dat in tegenstelling tot het lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die na verbruik worden vernietigd.

Design thinking

Design thinking is een methode, een manier van denken en werken om op een praktische en creatieve manier problemen op te lossen of nieuwe producten en diensten te ontwikkelen. Design thinking bestaat uit meerdere essentiële vaardigheden in een combinatie van empathie, creativiteit en rationaliteit om in behoeftes van gebruikers te voorzien en nieuwe waarde te creëren. Design thinking is in essentie een creatief proces, dat, anders dan analytisch denken, vooral zorgt voor het genereren van goede ideeën. Niet oordelen is erg belangrijk. Dat voorkomt de angst voor het maken van fouten en zorgt ervoor dat iedereen meedoet in het creëren van ideeën en eerste prototypes. Outside the box denken wordt gestimuleerd.

Marketingmix

Onder de marketingmix worden de marketingvariabelen begrepen (bv. product, prijs, plaats en promotie) waarop een onderneming greep heeft en die ze in de juiste verhouding aanwendt om de gewenste respons bij de doelgroep op te roepen. In de loop der tijd is het marketingdenken veranderd, zo is het klassieke productgerichte 4P-model vertaald naar het klantgerichte 4C-model, dat beter aansluit bij het online tijdperk.

Pitch

Een elevatorpitch (elevator = lift; pitch = verkooppresentatie) is een presentatiewijze van een idee voor een product, service of project. De naam geeft de tijdsduur weer waarin een lift van de onderste naar de bovenste verdieping gaat, in ongeveer 30 seconden tot 2 minuten. In eerste instantie werd deze term gebruikt bij ondernemers die een idee proberen op te werpen om financiering los te krijgen. Bij een elevatorpitch is een in het oog springende presentatie met denkbeelden, vergelijkingen en voorbeelden van

essentieel belang. Voor een succesvolle elevatorpitch tellen verder niet alleen gegevens en feiten, maar is ook het aanspreken van de emotie van belang.

Verdienmodel

Een verdienmodel beschrijft hoe een onderneming geld verdient en is afhankelijk van doelgroep, markt, partners en leveranciers. De keuze voor een verdienmodel is bepalend voor het uitwerken van het ondernemingsplan dat een bundeling vormt van het strategisch plan, financieel plan en marketingplan. Populaire verdienmodellen zijn onder meer marge op verkoop, abonnement, instapmodel, makelaarsmodel, verhuren of leasen en reclamemodel.

Visuele communicatie

Visuele communicatie is communicatie door middel van beelden, objecten, composities, gebaren of kleuren. Voorbeelden zijn: infographics, emoticons, presentatievormen (etaleren, verpakken, digitale presentatievormen ...).

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar het didactisch materiaal en de uitrusting die in elke les beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

6.2 Materiaal waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Voor elke les met ICT: per leerling een actueel computersysteem met de nodige actuele programma's en apps om de leerplandoelen te realiseren. De gebruikte programma's en apps werken met een aanvaardbare prestatie op het computersysteem. Dat computersysteem is verbonden met internet indien dat vereist is voor de realisatie van de leerplandoelen.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	

Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom
-----------	----------------	-----------------------------

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de doelen vanuit regelgeving voor de basisoptie Economie en organisatie (EO) realiseren.

Leerplandoel	Doelen vanuit regelgeving
1	EO 02
2	EO 05
3	EO 04
4	EO 06
5+	-
6	EO 07
7	EO 07
8	EO 07
9	EO 07
10	EO 04
11	EO 01
12	EO 01
13	EO 08
14	EO 09; EO 10
15+	-
16	EO 04
17	EO 04
18	EO 03
19	EO 03
20	EO 03

8.2 Doelen vanuit regelgeving

EO 01	De leerlingen analyseren (bedrijfs)economische concepten.
EO 02	De leerlingen passen sociale en communicatieve vaardigheden toe in de context van de onderwijsdoelen van de basisoptie.
EO 03	De leerlingen passen digitale vaardigheden toe bij het onderzoeken, ontwerpen, beheren en presenteren van digitale inhoud.
EO 04	De leerlingen illustreren de invloed van actuele ontwikkelingen op het consumentengedrag met aandacht voor aspecten zoals - privacy; - technologische ontwikkelingen; - digitalisering; - het belang van duurzaamheid.
EO 05	De leerlingen verklaren hoe prijzen tot stand komen door vraag en aanbod.
EO 06	De leerlingen lichten toe welke producten België importeert en exporteert, en wie de belangrijkste handelspartners zijn.
EO 07	De leerlingen verklaren de werking van ondernemingen met aandacht voor: - de bedrijfskolom; - de invloed van hun keuzegedrag op de omgeving.
EO 08	De leerlingen voeren een eigen ondernemend project uit.
EO 09	De leerlingen illustreren de invloed van de nationale en lokale overheden op de economie.
EO 10	De leerlingen illustreren de invloed van de internationale overheid op de economie.

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	6
2	Situering	6
2.1	Samenhang in de eerste graad	6
2.1.1	Samenhang met de algemene vorming	6
2.1.2	Samenhang met de basisopties	6
2.2	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Economie en organisatie en het vormingsconcept.....	7
3.2	Krachtlijnen	7
3.3	Opbouw van het leerplan	8
3.4	Leerlijnen.....	8
3.4.1	Beginsituatie	8
3.4.2	Samenhang met de algemene vorming	9
3.4.3	Samenhang met de basisopties	9
3.5	Leerplanpagina.....	9
4	Leerplandoelen	9
4.1	De consument in de samenleving.....	10
4.2	De onderneming in de samenleving	12
4.3	Ondernemingszin en ondernemerschap.....	14
4.4	De overheid en de samenleving.....	15
4.5	De data-economie.....	15
4.6	ICT binnen de economische processen.....	17
5	Lexicon	19
6	Basisuitrusting	20
6.1	Infrastructuur	20

6.2	Materiaal waarover elke leerling moet beschikken.....	20
7	Glossarium.....	20
8	Concordantie	22
8.1	Concordantietabel.....	22
8.2	Doelen vanuit regelgeving	23